

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 20.03.2023 nr 14-1/230187/2301532

Hooldajatoetuse maksmise reeglite muutmine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole selle tõttu, et alates 01.01.2023 ei määra Tallinna linn enam keskmise puudega lastele hooldajat.

Mõistan Teie muret, ent muudatust ei saa siiski põhiseadusevastaseks pidada. Oluline on see, et puudega lapsed ja nende perekondi ei jäeta abita ning muutunud olukorras nende toimetulek ei halvene. Praegusel juhul muutis linn hooldajatoetuse maksmise reegleid, kuid samal ajal suurendas ka puudega lapse hoiuteenuse saamise võimalusi. Seda teenust osutatakse nüüd kõigile puudega lastele. Lisaks toetatakse keskmise puudega lapsed ja nende perekondi muude meetmetega. Arvestades, et muutustega kohanemine võib võtta aega, ei lõpetatud keskmise puudega laste hooldajatele toetuse maksmist alates 01.01.2023, vaid toetust makstakse varem määratud tähtaja lõpuni.

Kohalikele omavalitsusele seadusega pandud kohustused

1. [Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus](#) (KOKS) kohustab kohalikku omavalitsust korraldama oma vallas või linnas sotsiaalteenuste osutamist ning sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist (KOKS § 6 lg 1). [Sotsiaalhoolekande seadus](#) (SHS) näeb ette, et kohalik omavalitsus kehtestab oma vallas või linnas sotsiaalhoolekandeabi andmise korra, mis peab sisaldama vähemalt sotsiaalteenuste ja -toetuste kirjeldust ja rahastamist ning nende taotlemise tingimusi ja korda (SHS § 14 lg 1).
2. SHS-s on loetletud sotsiaalteenused, mida kohalik omavalitsus peab oma elanikele osutama. Neid sotsiaalteenuseid on kokku kolmteist (SHS §-d 17–45¹⁷).
3. Peale seadusega ettenähtud teenuste korraldavad kohalikud omavalitsused oma elanikele muid valla- või linnaelarvest rahastatavaid sotsiaalteenuseid ja -toetusi. Vabatahtlikult pakutavate sotsiaalteenuste ja -toetuste maksmise tingimusi ja korda kehtestades on kohalikel omavalitsustel suur otsustusõigus (KOKS § 22 lg 1 p 5; SHS § 14 lg 2; Riigikohtu [otsuse nr 3-4-1-11-10](#), p 62).
4. SHS ei reguleeri puudega lapsele hooldaja määramist. Seega on puudega lapsele hooldaja määramine ja hooldajatoetuse maksmine kohaliku omavalitsuse vabatahtlikult osutatav abi, mille saamise tingimused võib kohalik omavalitsus ise kehtestada.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Puudega lapse hooldajale toetuse maksmine

5. Kuni 31.12.2022 kehtinud Tallinna Linnavolikogu [määrus nr 26 „Sotsiaaltoetuste maksmise tingimused ja kord“](#) (edaspidi määrus nr 26) nägi ette, et hooldajatoetust maksti inimesele, kes hooldab puudega last, kes vajab oma puude tõttu igapäevatoimingutes füüsilist kõrvalabi, juhendamist ja järelevalvet (määruse nr 26 § 10). See säte on määruses alates 01.01.2023 asendatud uue paragrahviga, §-ga 15¹.

6. Uue sätte kohaselt makstakse hooldajatoetust inimesele, kes hooldab raske või sügava puudega last, kes vajab oma puude tõttu igapäevatoimingutes füüsilist kõrvalabi, juhendamist ja järelevalvet tingimusel, et hooldajal ei ole seetõttu võimalik tööl käia ning hooldatavale ei ole võimalik abi osutada muude meetmetega. Seega muutis linn hooldajatoetuse maksmise tingimusi selliselt, et kerge puudega lapsele hooldajat ei määrata. Ka raske või sügava puudega lapsele toetuse määramise üks tingimus on see, et linn on kaalunud muid lapse ja tema perekonna abistamise võimalusi, kuid leidnud, et muud meetmed tema abivajadust samaväärselt ei rahulda.

7. Linn ei lõpetanud puudega lapse hooldajatoetuse maksmist päevapealt, vaid jätkab enne muudatuste jõustumist tehtud otsuste ja sõlmitud lepingute täitmist kuni abi osutamise lõppemiseni või määratud tähtpäevani (linnavolikogu [määruse nr 24 „Sotsiaalhoolekandeline abi andmise korra“](#) (määrus nr 24) § 14 lg 1). Seega kehtivad keskmise puudega lapse hooldajate kohta tehtud otsused varem määratud tähtaja lõpuni. Linn maksab hooldajatele sellel ajal jätkuvalt hooldajatoetust ning maksab hooldajate eest ka sotsiaalmaksu. Puudega lapse hooldajatele on sellel ajal riigi poolt tagatud ravikindlustus ja nende eest sotsiaalmaksu maksmise periood arvestatakse hooldaja pensionistaaži hulka. Ravikindlustus kehtib veel üks kuu pärast sotsiaalmaksu maksmise lõppemist ([sotsiaalmaksuseaduse](#) (SMS) § 6 lg 1¹ p 2 ja § 7 lg 1; [ravikindlustuse seaduse](#) (RaKS) § 7 lg 2).

Puudega lapse abistamine teenustega

8. Muud abimeetmed, mida puudega lastele ja nende peredele osutatakse, on eelkõige sotsiaalteenused. Tallinnas osutatakse sotsiaalteenuseid linnavolikogu [määruse nr 25 „Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord“](#) (määrus nr 25) alusel.

9. Üks abimeede on määruse kohaselt puudega lapse hoiuteenus (määruse nr 25 § 5 lg 1). Selle teenuse eesmärk on vähendada last hooldava inimese hoolduskoormust ja võimaldada tal naasta tööturule, vajadusel puhata, osaleda koolitustel või muus tegevuses, mida ei ole võimalik lapse hooldamise kõrvalt teha (vt [seletuskiri](#) määruse nr 25 paragrahvis 5 tehtud muudatuste kohta). Teenus on vajaduspõhine: see ei sõltu lapse puude raskusastmest, vaid tegelikust abivajadusest.

10. Puudega lapsele võib (olenevalt olukorrast) osutada ka näiteks tugiisikuteenust ja sotsiaaltransporditeenust. Tugiisikuteenusega toetatakse kõrvalabi vajava inimese toimetulekut. Teenuse saaja võib olla puudega laps ise või teda kasvatav inimene (SHS §-d 23 ja 24; määruse nr 25 § 8). Sotsiaaltransporditeenuse eesmärk on muu hulgas anda erivajadusega lapsele võimalus käia koolis, kasutada avalikke teenuseid või teha muid igapäevatoiminguid (SHS §-d 38 ja 40; määruse nr 25 § 12).

11. Puudega lapse hooldamisel saab pere toetuda osaliselt ka haridus- ja/või meditsiiniteenustele. Näiteks on [koolieelse lastasutuse seadusega](#) (KELS) sätestatud, et kohalik omavalitsus loob vanemate soovil kõigile pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on selles vallas või linnas ning ühtib vähemalt ühe vanema elukohaga, võimaluse käia teeninduspiirkonna

lasteasutuses. Lasteasutus peab oma töökorralduses lähtuma laste vajadustest. Ka kaheksa-aastane laps saab käia lasteaias, kui kooliväline nõustamismeeskond on soovitanud tal kooliminekut ühe õppeaasta võrra edasi lükata (KELS §-d 3; § 10 lg-d 1 ja 2; § 14).

Abivajaduse hindamine

12. Enne sotsiaaltoetuse ja sotsiaalteenuse määramist hindab linn üldjuhul inimese (sh puudega lapse ja/või puudega lapsega perekonna) abivajadust. Ainus erand on linna eelarvest rahastatavad universaaltoetused, mille maksmiseks linn inimese abivajadust ei hinda (määruse nr 24 § 9 lg 1; määruse nr 26 § 4 lg 2).

13. Abivajaduse hindamisel tuleb linnaosavalitsusel välja selgitada, millist abi ja kui suures ulatuses abi inimene ja/või tema perekond vajavad, ning korraldada abi andmine. Puudega lapse hoiuteenuse vajaduse hindamisel tuleb välja selgitada lapse ja kogu tema pere kõrvalabi vajadus (määruse nr 24 § 9 lg 1; määruse nr 25 § 5 lg 4).

14. Selleks et linn saaks lapse abivajadust hinnata, on lapsevanemal vaja esitada elukohajärgse linnaosa valitsuse sotsiaalhoolekande osakonnale abitaotlus. Puudega lapse hoiuteenuse taotlemisel tuleb esitada ka lapse toimetulekut kirjeldavad dokumendid, sealhulgas eksperdihinnangud, raviarsti või teiste spetsialistide konsultatsioonil tehtud otsused, nõustamiskokkuvõtted ja kirjalikud arvamused (määruse nr 24 § 8). Abi osutamiseks tehakse kaalutusotsus, mis ei tohi olla formaalne, vaid peab arvestama kõiki asjaolusid ning olema põhjendatud ([haldusmenetluse seaduse](#) § 4).

Abi saamine Eesti Töötukassast

15. Lapse hooldamise tõttu tööturult eemale jäänud inimesel on võimalik töö leidmisel abi saada Eesti Töötukassast. Sellel inimesel on õigus saada töötutoetust ning talle on riigi poolt tagatud ravikindlustus. Ravikindlustus kehtib töötuna arveloleku ajal ja üks kuu pärast töötuna arveloleku lõpetamist ([tööturuteenuste ja -toetuste seaduse](#) § 26 lg 4 p 1; SMS § 6 lg 1 punktid 6 ja 6¹ ja § 7 lg 3; RaKS § 7 lg 2).

Toimetulekuks vajaliku sissetuleku tagamine

16. Toimetulekutoetuse saamise õigust ei mõjuta üldjuhul see, et perekonnaga koos elavat keskmise puudega last hooldavat (mittetöötavat) inimest enam lapse hooldajaks ei määrata. Toimetulekutoetuse saamisel loetakse perekonnaliikmeteks samas eluruumis elavad ühise majapidamisega inimesed (SHS § 131 lg 7).

17. Siiski võib kohalik omavalitsus jätta toimetulekutoetuse määramata või seda vähendada, kui toetuse taotleja või tema pereliige on töövõimeline tööeas inimene, kes ei tööta, ei otsi tööd, ei täida individuaalset tööotsimiskava või on keeldunud pakutud sobivast tööst, on ilma mõjuva põhjuseta keeldunud kohaliku omavalitsuse üksuse pakutud sobivast tööst või iseseisvat toimetulekut soodustavast sotsiaalteenusest ega ole muul viisil püüdnud enda ja oma perekonna materiaalselt olukorda parandada (SHS § 134 lg 4 p-d 1–5 ja 8).

18. Toimetulekutoetuse saamine ei taga inimesele ravikindlustust.

19. Tallinna elanikel on võimalik saada oma toimetuleku tagamiseks ka sissetulekust sõltuvat toetust (määruse nr 26 § 14). Seda toetust maksab linn ennekõike tervise säilitamise, taastamise ja abivahenditega seotud kulude; õnnetusjuhtumite ja muude erakorraliste juhtumitega seotud väljaminekute; lapse hariduse ning huvi- ja sporditegevusega seotud kulutuste osaliseks või

täielikuks hüvitamiseks. Toetust makstakse dokumentaalselt tõendatud kulude alusel, mille suurus on vähemalt kümme eurot taotluse kohta ja mis on tehtud taotluse esitamise kalendrikuul või sellele eelnenud kalendrikuul. Ka selle toetuse saamiseks tuleb taotlus esitada elukoha järgse linnaosa valitsusele. Toetuse saamise tingimuste kohta leiate lisateavet Tallinna [veebilehelt](#).

20. Teie avalduse lahendamiseks võtsime ühendust Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametiga. Amet soovitas Teil vajaduse korral pöörduda elukohajärgse linnaosa valitsuse sotsiaalhoolekande osakonda, et leida lapse erivajadusest tingitud hoolduskoormuse vähendamiseks sobiv lahendus.

Loodame, et neist selgitusest on Teile abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise